

Beleidsaspecten van verspreide lozingen

Voordracht uit de 13e vakantiecursus in behandeling van afvalwater: 'De belasting van het milieu door fosfaten en verspreide lozingen', die op 30 en 31 maart 1978 werd gehouden aan de TH Delft.

- Shannon, E. E. en Brezonik, P. L. (1972). *Relations between lake trophic state and nitrogen and phosphorus loading rates*. *Envir. Sci. Technol.* Vol. 6, no. 8.
- Steenvoorden, J. H. A. M. (1977). *Sources of eutrofication in the Western Netherlands as illustrated for three polders*. Uit: Symposium: effects of urbanisation and industrial on the hydrobiological regime and the waterquality. IAHS - AISH publication no. 123.
- Steenvoorden, J. H. A. M. en Toussaint (1974). *Stikstof-, fosfaat- en chloridebalans van enkele polders in midden-west-Nederland*. ICW, nota 793, februari 1974.
- Stuurgroep Fosfaten (1976). *Fosfaten in het Nederlandse oppervlaktewater* Redaktie H. L. Golterman. Sigma Chemie.
- Uhlmann, D. en Hrbáček, J. (1976). *Kriterien des Eutrophie stehender Gewässer*. *Limnologia* (Berlin) 10 (2): 245-253.
- Vollenweider, R. A. (1968). *Scientific Fundamentals of the eutrophication of lakes and growing waters with particular reference to nitrogen and phosphorus as factors in eutrophication*. OECD Paris.
- Wegman, E. A. (1976). *Enige beschouwingen omtrent het eutrofiëringsonderzoek in Friesland in het bijzonder toegepast op het Slotermeer*. Verslag stage bij Provinciale Waterstaat Friesland, januari 1976.

Leven met verspreide lozingen

Voor al in beschouwingen uit de milieu-hygiënische hoek krijgt men wel eens de indruk, dat verspreide lozingen van afvalwater een aflopende zaak zijn en dat het er om gaat op welke termijn deze verspreide lozers op een rioolstelsel kunnen worden aangesloten. Deze visie lijkt mij niet realistisch, verspreide lozingen van afvalwater zullen er altijd blijven en bij een goede regeling behoeven zij ook geen ernstige bezwaren voor het milieu op te leveren. Eeuwenlang is de lozing van afvalwater op

I.R. C. D. VIEHOFF
Zuiveringschap West-Overijssel

de plaats waar het geproduceerd werd een normale zaak geweest. Men heeft deze toestand later verklaard door te wijzen op het zgn. natuurlijk zelfreinigend vermogen van het oppervlaktewater; uiteraard kan elk oppervlaktewater een zekere belasting met afvalstoffen zonder bezwaar verwerken, maar deze capaciteit is heel ongelijk over ons land verdeeld en niet overal beschikbaar. Het zelfreinigend vermogen is dan ook zeker geen kwantitatieve factor die op landelijke schaal kan bijdragen aan de bestrijding van de waterverontreiniging. In de praktijk houdt het voorkomen van verspreide lozingen dan ook geen verband met het zelfreinigend vermogen van het ter plaatse beschikbare oppervlaktewater. De wijze van lozing is afhankelijk van de plaatselijke situatie en mogelijkheden en in veel gevallen speelt zich e.e.a. praktisch op eigen terrein af en is daarbuiten nauwelijks rechtstreekse invloed te constateren. Men loost op eigen water, op een slootje, greppel of op een zak- of zinkput; de eventuele hinder of bezwaren zijn ook beperkt tot de eigen omgeving. Alleen bij lozing op een scheidsloot of wegsloot kan de buurman of de weggebruiker of wegbeheerder problemen ondervinden. In de meeste gevallen is met enige moeite wel een voor alle partijen en voor het milieu aanvaardbare oplossing te vinden.

Ik teken hierbij aan, dat voorwaarde is, dat uitsluitend huishoudelijk afvalwater op deze wijze ongezuiverd geloosd wordt en dat industrieel afvalwater in alle gevallen eerst gezuiverd wordt. Lozing van drijfmest of gier is, hetzij op oppervlaktewater, hetzij op zuiveringswerken, helemaal uit den boze. Verspreide lozing van in beginsel afbreekbare stoffen in afvalwater van huishoudelijke oorsprong is echter onder bepaalde

voorwaarden zeker aanvaardbaar en omdat het nu eenmaal onmogelijk is alle verspreide bebouwing op een riolering aan te sluiten, zal de beheerder van oppervlaktewater ook in de toekomst deze verspreide lozingen moeten accepteren en zondig regelen.

Kwaliteitsbeheer oppervlaktewater

Het overheidslichaam, meestal een waterschap, dat met de uitvoering van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren in een bepaald gebied is belast, heeft op twee wijzen bemoeienis met de verspreide lozingen. In de eerste plaats is volgens de wet ieder, die verontreinigende stoffen in het oppervlaktewater loost, heffingsplichtig, d.w.z. hij moet verontreinigingsheffing of zuiveringslasten betalen. Daarbij speelt geen rol of de kwaliteitsbeheerder al of niet zuiveringsmaatregelen treft voor het geloosde afvalwater; op grond van wat wel het solidariteitsbeginsel wordt genoemd, worden de kosten van de zuiveringsmaatregelen, die om praktische redenen slechts op een deel van alle afvalwaterlozingen betrekking kunnen hebben, omgeslagen over alle lozingen, zodat ook de zgn. verspreide lozers dezelfde heffing betalen als de op een rioolstelsel en zuiveringsinstallatie aangesloten vervuilers.

In de tweede plaats is de kwaliteitsbeheerder belast met de handhaving van het in de wet vastgelegde algemeen lozingsverbod, zodat ook de zgn. verspreide lozer een lozingsvergunning nodig heeft, waarin de door het waterschap nodig geachte voorwaarden kunnen worden opgenomen.

Het is te begrijpen dat de verspreide lozers niet bepaald staan te juichen over deze activiteiten van de kwaliteitsbeheerder. Men heeft zelf de nodige lozingswerken moeten aanleggen en onderhouden, als de lozing problemen oplevert is het de verspreide lozer zelf die daarvan het eerst de moeilijkheden ondervindt en men beschouwt vaak ook het oppervlaktewater waarop wordt geloosd als een stukje eigen terrein. Men constateert dat het met het kwaliteitsbeheer belaste waterschap niets concreets doet aan deze verspreide lozingen en vraagt zich af waarvoor de papierwinkel van de lozingsvergunning en de heffing van zuiveringslasten nu in deze gevallen nodig zijn.

Wat is oppervlaktewater?

Daarbij komt nog, dat met name op de hogere gronden, het vaak niet duidelijk is, of nu al of niet op oppervlaktewater wordt geloosd. Een goede, in de praktijk ook bruikbare omschrijving van het begrip 'oppervlaktewater' ontbreekt nog. Bij de parlementaire behandeling van de Wet Ver-

OQSI

In een gerenommeerd tijdschrift voor o.a. watervoorziening wordt melding gemaakt van bepaalde tellers, waarvan de looptijd oploopt met '0,1 sec.'

Afgezien van het feit dat het Franse woord 'sec' bij zekere vloeistoffen een duidelijke betekenis heeft, kent het SI voor de eenheid seconde slechts het symbool s.

En dus dienen bijv. volumestromen en snelheden te worden aangeduid met m^3/s resp. m/s .

(Overigens: de seconde is één van de zeven grondeenheden van het SI en is gedefinieerd als de tijdsduur van — welgeteld — 9 192 631 770 perioden van de straling overeenkomend met de overgang tussen de twee hyperfijn niveaus van de grondtoestand van het atoom cesium 133). Voor meer wetenschappelijke doeleinden zal de seconde gebruikt worden met de bekende voorvoegsels, bv. ks, Ms, ms etc. Voor het gebruik in het dagelijks leven blijven de eenheden minuut (symbool: min), uur (symbool: h) en dag (symbool: d) bestaan.

ontreiniging Oppervlaktewateren heeft de regering gepleit voor een ruime interpretatie; in de memorie van toelichting worden echter ter verdediging van de overheidsbemoeiing op dit terrein uitsluitend een aantal vormen van gebruik van het oppervlaktewater door of ten behoeve van de mens aangevoerd. Deze wat beperkte visie op het belang van schoon water leidt soms tot een zeer beperkte interpretatie van het begrip oppervlaktewater, waarbij het gebruik door de mens het criterium is; in deze zienswijze komt er in onbewoonde gebieden geen oppervlaktewater voor. In het enige jaren later gepubliceerde Indicatief Meerjarenplan wordt nog een verdergaande doelstelling van de bestrijding der waterverontreiniging vermeld, nl. het behoud van de ecologische functie van het oppervlaktewater. In de wet zelf en in de uitvoeringsbesluiten wordt echter geen omschrijving of zelfs maar aanduiding van het begrip oppervlaktewater gegeven en het gevolg is dat verschillende met de toepassing van de wet belaste of als beroepsinstantie aangewezen lichamen hun eigen criteria gaan hanteren en daardoor de jurisprudentie nog allesbehalve duidelijk is. Behalve de reeds vermelde criteria van de verschillende gebruiksdoeleinden van het oppervlaktewater of van de ecologische functie, speelt bij de beoordeling of iets oppervlaktewater is ook een rol de vraag, of de waterloop in kwestie in open verbinding staat met het openbare waterloopstelsel, of het 'openbaar' water is, of het periodiek of zelfs een groot deel van het jaar droog staat e.d.

In de praktijk blijkt het vooral op de hogere gronden vaak erg moeilijk de grens te trekken tussen lozing op oppervlaktewater en lozing in de bodem en komen veel situaties voor, waarbij het afvalwater in normale omstandigheden niet het openbare waterloopstelsel zal bereiken, maar waarbij bij zware regenval dit wel degelijk mogelijk is. Wij komen in het veld lozingen van afvalwater tegen op het kopeinde van een lange kavelsloot, op een afgesloten kasteelgracht, op een — al of niet droogstaande — afgedamde sloot of bermsloot, op een geïsoleerde kolk of vijver, op greppels, die al of niet naar de sloot doorlopen, op daartoe aangelegde bezinkgreppels, puinsleuven en zakputten, die al of niet een overloop naar de sloot hebben. Bovendien komen wij nog gedeeltelijke lozingen tegen, zoals bij veel boerderijen, waar de faecaliën naar de gierkelder worden afgevoerd en zodoende met de gier over het land verspreid worden, maar waar het was- en huishoudwater wel op oppervlaktewater wordt geloosd. De buitendienst van de kwaliteitsbeheerders staat in die gevallen voor moeilijke beslissingen en heeft behoefte aan duidelijke richtlijnen, die gebaseerd moeten zijn op lande-

lijk geldende regels t.a.v. het begrip oppervlaktewater. De beslissing of een bepaalde lozing nu al of niet op oppervlaktewater plaatsvindt, is niet alleen een formaliteit waaruit het al of niet moeten hebben van een lozingsvergunning voortvloeit, maar heeft voor de lozer, die al of niet in de zuiveringslasten wordt aangeslagen, grote financiële consequenties. Deze laatste geven veel lozers bovendien aanleiding tot allerlei knoei-oplossingen, waarbij de lozings situatie zodanig wordt aangepast, dat men juist buiten de heffing moet vallen, maar waarbij uit een oogpunt van hygiëne en soms bodemverontreiniging ongewenste oplossingen worden gekozen.

Het komt mij voor dat de onduidelijke grens tussen lozing op oppervlaktewater en lozing in de grond met de grote financiële consequenties van de keuze tussen beiden in de nabije toekomst steeds meer praktische problemen zal opleveren. De te verwachten stijging van de zuiveringslasten, veroorzaakt door de bouw van zuiveringswerken, waarop de verspreide lozers ook in de toekomst niet zullen worden aangesloten, maakt de financiële ongelijkheid alleen maar moeilijker verteerbaar voor de betrokkenen. Als persoonlijke opvatting lijken mij in de wat verdere toekomst twee systemen meer bevredigend. Of alle lozingen in het milieu worden in beginsel verboden en zijn onderworpen aan een vergunning en lastenheffing, onafhankelijk van de vraag of de lozing in oppervlaktewater of in de bodem plaatsvindt. Een tweede mogelijkheid zou zijn, dat na voltooiing van de sanering, dus als in het algemeen vaststaat welke lozingen nooit op een zuiveringswerk zullen worden aangesloten, de heffingen (formeel zijn het dan bijdragen volgens de wet) alleen geheven worden van de op het zuiveringsstelsel aangeslotenen en de overige, verspreide lozingen daarvan worden vrijgesteld.

Lozingsvergunningen

De kwetsbaarheid van veel van onze kleinere wateren maakt het wel nodig dat ook de kleinere verspreide lozingen zijn onderworpen aan het toezicht van het met het kwaliteitsbeheer belaste orgaan, m.a.w. dat hiervoor een lozingsvergunning wordt gegeven. Dat betekent, vooral als kwantiteits- en kwaliteitsbeheer niet in één hand zijn en overleg met de kwantiteitsbeheerder nodig is, voor deze kleine verspreide lozingen een hele papierwinkel en het is te begrijpen, dat zowel de kwaliteitsbeheerders als de slachtoffers daar nogal tegenop zien. Ik heb er al op gewezen dat veel verspreide lozers aanvoeren, dat zij op eigen water lozen, dat de veroorzaakte vervuiling beperkt blijft tot het eigen terrein en voor anderen nauwelijks te merken is en dat zij de

lozingsmiddelen — en soms ook de sloot waarop wordt geloosd — zelf hebben aangelegd. Deze lozers zijn dan ook niet gevoelig voor het argument, dat zij gebruik maken van een deel van het zelfreinigend vermogen van het grote oppervlaktewater, dat als een gemeenschappelijk bezit wordt beschouwd. De noodzaak van een aparte lozingsvergunning, die uiteraard niet gratis wordt verleend, spreekt hen dan ook niet erg aan; het is inderdaad moeilijk aan een boer, die juist met de vacuümtank enige kubieke meters gier naar het land brengt, duidelijk te maken, dat de lozing van het afwaswater in de sloot naast dat land een zaak is, die nodig bij een vergunning geregeld moet worden.

Daarbij komt, dat ook uit een oogpunt van bestrijding van de waterverontreiniging bij het geven van lozingsvergunningen voor verspreide lozingen van huishoudelijk afvalwater voor de kwaliteitsbeheerder weinig te bereiken is. De redelijkerwijze te stellen voorwaarden zijn in de eerste plaats van belang voor de kwantiteitsbeheerder; hierbij is te denken aan het voorschrijven van een septictank voor het terughouden van vaste bestanddelen, aan het opleggen van de verplichting afzettingen in op de ligger voorkomende watergangen op te ruimen en aan voorschriften m.b.t. het aanbrengen van de lozingspijp in het talud, vooral van belang i.v.m. het mechanisch onderhoud. In dat verband vraag ik mij af, of het geven van lozingsvergunningen aan de verspreide kleine lozers van huishoudelijk afvalwater bij gescheiden kwaliteits- en kwantiteitsbeheer niet beter kan worden overgelaten aan de kwantiteitsbeheerder, als regel dus het waterschap dat de traditionele taken uitoefent. Wel zal dit waterschap dan door de kwaliteitsbeheerder (zuiveringschap of provincie) daartoe gemachtigd moeten worden en bovendien moet het daartoe zich gaan bezighouden met alle oppervlaktewater in zijn gebied en niet alleen met die watergangen, die onder de keur vallen. Tenslotte een enkel woord over die verspreide lozers, meestal van wat grotere omvang dan één huishouden, die plannen maken zelf hun afvalwater te zuiveren, daartoe vaak verlekt door wat optimistische verhalen en advertenties van fabrikanten van zuiveringsinstallaties. Ieder die zelf met rioolwaterzuiveringsinstallaties te maken heeft, weet dat het bedrijven daarvan in de praktijk minder eenvoudig is dan vaak in advertenties van mini-installaties wordt voorgesteld. Niettemin, niemand is verplicht het afvalwater ongezuiverd te lozen en wie zelf wil zuiveren, kan in beginsel vergunning krijgen voor lozing van een aan alle eisen voldoende effluent. Uiteraard moet er dan wel zekerheid bestaan dat de installatie goed werkt en het is dan ook nodig, vooral

omdat vaak geen deskundig bedieningspersoneel aanwezig is, in de vergunningsvoorwaarden een regelmatige bedrijfscontrole en effluentbemonstering door een deskundig bureau voor te schrijven. Vaak zal dan blijken, dat de kosten daarvan voor een kleine installatie naar verhouding zeer hoog zijn en soms de zuiveringslasten bij ongezuiverde lozing verre te boven gaan. De kwaliteitsbeheerder hoede zich er echter voor, ook als dit gevraagd wordt, zelf deze controle en bemonstering op zich te nemen en daardoor ook medeverantwoordelijk te worden voor de goede werking van de installatie.

Onderhoud als gevolg van verspreide lozingen

In veel gevallen maakt de lozing van ongezuiverd afvalwater extra onderhoudswerkzaamheden aan lozingsmiddelen of aan de watergangen waarop wordt geloosd nodig. De vraag komt dan naar voren, of de kwaliteitsbeheerder, die toch ook voor deze lozingen zuiveringslasten heft, niet deze kosten zou behoren te dragen.

Om te beginnen dienen de septictanks, die bij lozing op oppervlaktewater als regel zijn voorgeschreven, regelmatig te worden geleidigd; dit dient men te beschouwen als het normale onderhoud aan een particuliere voorziening, die evenals het onderhoud van de binnenriolering ten laste van de gebruiker komt. Dit onderhoud is vergelijkbaar met de werkzaamheden, die bij afvoer van het afvalwater in de bodem nodig zijn, zoals het graven van een nieuwe zinkput, het uitbaggeren van een bezinkgreppel e.d. Bij lozing van ongezuiverd afvalwater zijn ook in de ontvangende watergang vaak extra werkzaamheden nodig; te denken is aan het regelmatig verwijderen van vaste afzettingen, van drijvend vuil en aan de verzwaring van het normale onderhoud van de watergang door extra plantengroei en vervuiling. Wie behoort nu dit extra onderhoud te betalen of uit te voeren, waarbij nog wordt opgemerkt dat het onderhoudswerk in een ernstig vervuilde sloot ook extra onaangenaam is.

Dit extra onderhoudswerk is in de eerste plaats nodig om het waterafvoerend vermogen van de watergang waarop wordt geloosd, in stand te houden; daarvoor dient het profiel aan de liggerafmetingen te voldoen, de plantengroei in toom te worden gehouden en de taluds door een aaneensluitende begroeiing te worden beschermd. In watergangen onder toezicht van het waterschap wordt als regel in de keurontheffing voor de lozer, deze laatste belast met het eventuele extra onderhoud; dit wordt dus geregeld door de kwantiteitsbeheerder, die voor de afmetingen van de

watergang en voor het waterafvoerend vermogen verantwoordelijk is. Het is de vraag, of de kwaliteitsbeheerder als zodanig bevoegd is voorwaarden in een lozingsvergunning op te nemen, die niet het voorkomen van waterverontreiniging, maar het opheffen van de gevolgen daarvoor voor het waterafvoerend vermogen ten doel hebben. Er is overigens nog een formeel bezwaar om dergelijke extra kosten ten laste van de kwaliteitsbeheerder te nemen of te brengen. Volgens artikel 17, 2de lid van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren mag het met de uitvoering van de wet belaste orgaan de via de heffing ontvangen gelden alleen besteden aan het voorkomen en tegengaan van verontreiniging van het oppervlaktewater. Het betalen van de extra kosten, elders gemaakt als gevolg van die verontreiniging valt beslist niet onder deze doeleinden. Behalve bij het onderhoud van watergangen veroorzaakt de waterverontreiniging ook extra kosten voor vissers (pootvisuitzettingen), land- en tuinbouwers (voorzieningen voor vee drinken en sproeiwater), industrieën (watervoorziening) en vele anderen, wier claims eventueel een groot deel van de inkomsten uit de zuiveringslasten zouden kunnen opeisen. Hoe kan men nu in de praktijk tot een billijke toerekening van dit soort extra onderhoudskosten a.g.v. verspreide ongezuiverde lozingen komen? Zonder te pretenderen voor alle gevallen een billijke oplossing te kunnen bieden, meen ik wel de volgende algemene richtlijnen te kunnen verdedigen, waarbij het punt van lozing en de soort van lozing bepalend zijn voor de kostentoerekening.

Het extra onderhoud aan een watergang, veroorzaakt door een particuliere lozing — als regel dus van één woning of boerderij —, dus van de soort verspreide lozingen die ook in de toekomst blijven, moet, zoals ook in de praktijk gebruikelijk, ten laste komen van de lozer. E.e.a. wordt geregeld door de kwantiteitsbeheerder in een keurontheffing en de kwantiteitsbeheerder is ook degene die toezicht houdt op het te verrichten extra onderhoud. De lozer kan deze kosten vergelijken met hetgeen een op de riolering aangesloten lozer betaalt voor onderhoud van de riolering. Betreft het echter een lozing van een gemeentelijk riool, dan is de plaats van het lozingspunt in het rioolstelsel van belang. Als de riolering compleet is en het rioolwater op het oppervlaktewater wordt geloosd ter plaatse van het toekomstige overname- of afleveringspunt, dus daar waar t.z.t. het rioolwater door de kwaliteitsbeheerder zal worden overgenomen en ter plaatse gezuiverd of naar elders afgevoerd, dan kan gesteld worden dat in ieder geval de gemeente door de aanleg van een riolering tot dit punt haar

taak heeft vervuld. Dat het rioolwater op dat punt nog ongezuiverd op het oppervlaktewater geloosd wordt, komt alleen doordat de kwaliteitsbeheerder de zuiveringswerken nog niet gereed heeft. Het is dan ook redelijk dat deze laatste het extra onderhoud aan het ontvangend water als gevolg van de ongezuiverde lozing verricht of betaalt. E.e.a. kan geregeld worden in de door de kwantiteitsbeheerder van het ontvangend water voor deze lozing te verlenen keurontheffing.

Anders ligt de zaak, wanneer de gemeentelijke riolering nog niet volledig is doorgetrokken naar het overnamepunt. De ongezuiverde lozing van een deel van het rioolstelsel op oppervlaktewater is dan het gevolg van het feit, dat het rioolstelsel nog niet volledig is en in alle geval nog niet het rioolwater op het toekomstige overnamepunt aflevert. De aanleg van het rioolstelsel is een taak van de gemeente en deze is dan ook in beginsel verantwoordelijk voor het extra-onderhoud aan ontvangend water, dat door deze situatie wordt veroorzaakt. Deze kosten van onderhoud komen voor de gemeente in de plaats van de onderhoudskosten van het nog ontbrekende hoofdriool vanaf het huidige lozingspunt naar het toekomstig overnamepunt. Ook hier zal deze verplichting van de gemeente geregeld moeten worden in een keurontheffing of vergunning van de kwantiteitsbeheerder van het ontvangend water. Tenslotte de regenoverstorten in gemeentelijke rioolstelsels. Hun aanwezigheid en werking zijn de consequentie van de keuze van een gemengd rioolstelsel, waarop ook het regenwater wordt geloosd. Een logische consequentie daarvan is weer, dat de gemeente als rioolbeheerder verantwoordelijk is voor de gevolgen van de aanwezigheid van deze overstorten en dus ook voor het extra-onderhoud aan de watergang als gevolg daarvan.

Rioleren

Tot slot een enkel woord over de consequentie van het opheffen van verspreide lozingen door het aansluiten van de betreffende gebouwen op een centrale riolering. Er is al op gewezen, dat een zeker aantal verspreide lozingen ook na de sanering van de waterverontreiniging over zal blijven en dat dit in beginsel ook zeker aanvaardbaar is. Het daarvoor in 1975 berekende aantal van 325.000 woningen of 8 % van het totaal aantal is reeds in een eerdere voordracht vermeld. Over het te volgen beleid bij het rioleren en zuiveren van de overige, nu nog niet aangesloten woningen, staat helaas niet veel met zekerheid vast. De bestrijdingsplannen van de met de kwaliteitszorg belaste waterschappen en

provincies gaan in het algemeen uit van een zekere minimum grootte van de kernen, die volgens plan op een zuiveringswerk zullen worden aangesloten. De maat hiervoor is meestal 500 inwoner-equivalenten, maar ook wel 300 of zelfs 100; in bijzonder kwetsbare gebieden (natuurreservaten) komen ook kleinere kernen in aanmerking aangesloten te worden. Niet altijd is duidelijk vastgelegd of deze minimum maat ook geldt voor het op een zuiveringswerk aansluiten van in het buitengebied liggende verspreide objecten, die meer dan het vermelde aantal inwoner-equivalenten aan afvalwater lozen. Te denken valt hier aan vrijstaande fabrieken, complexen van kampeerterrainen, bungalowparken, recreatiewoningen, enz. Indien deze op een aanvaardbaar overnamepunt een afvalwaterstroom van tenminste 500 betalende inwoner-equivalenten leveren, lijkt het billijk hen als fictieve kernen te beschouwen en door de kwaliteitsbeheerder op een zuiveringswerk te laten aansluiten. Bij het maken van rioleringsplannen voor kleine kernen en voor verspreide lozingsdienen we goed voor ogen te houden, dat riolering altijd leidt tot concentratie van de afvalwaterlozing op één punt en dat daardoor in de meeste gevallen zuivering van de afvalwaterstroom nodig wordt om ontoelaatbare verontreiniging van het oppervlaktewater op het lozingspunt te voorkomen. Er zou dan ook eigenlijk geen rioleringsplan ontworpen, laat staan uitgevoerd behoren te worden, zonder dat tevoren vaststaat dat en op welke termijn het rioolwater op een zuiveringsinstallatie kan worden behandeld. Helaas is de praktijk vaak anders. Ook in de nu op allerlei niveau ondernomen studies over de aanleg of financiering van riolering in de tot nu toe niet gerioleerde gebieden, worden de met de afvalwaterzuivering belaste organen niet of onvoldoende betrokken. Dit geldt voor de verschillende interdepartementale commissies of werkgroepen op dit gebied, maar ook voor de op het ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne levende ideeën voor een Integraal Afvalwater Afvoer Plan, dat helaas niet verder gaat dan de afvoer van het afvalwater en waaraan volgens de voorlopige publicaties dan ook alleen de gemeenten te pas komen. Een duidelijke illustratie van het met twee maten meten door de centrale overheid is het verschil in financiële bijdragen uit de algemene middelen. Bij riolering wordt allereerst het begrip onrendabele gebieden gehanteerd dat ook bij de nutsbedrijven bekend is en op grond waarvan grote bijdragen door rijk en provincie zijn verstrekt voor het aansluiten van de verspreide bebouwing op het elektriciteits- en waterleidingnet. Men gaat er bij deze voorzieningen kennelijk vanuit, dat de ge-

bruiker zelf voor elektriciteit en water niet meer hoeft te betalen dan nodig zou zijn als de huisaansluitingen allemaal in de bebouwde kommen van grotere plaatsen zouden zijn gelegen. Voor rioleringen gaat men vaak van een soortgelijke redenering uit, waarbij voor de praktijk het belangrijkste is, dat de bewoner van de aan te sluiten woning slechts een beperkte bijdrage hoeft te betalen. Bij sterk verspreide bebouwing is de eigen bijdrage soms maar 5 % van de werkelijke kosten. Dit wordt mogelijk gemaakt — u hebt het in eerdere voordrachten kunnen horen — doordat het rijk via een verfijningsregeling uit het gemeentefonds rond f 7.500,— per onrendabele aansluiting betaalt, terwijl daarnaast voor de gemeenten nog een bonte rij van overheidsbijdragen van allerlei departementen in beginsel ter beschikking staat. Economische Zaken subsidieert rioleringen in het kader van de toeristische infrastructuur, Volksgezondheid en Milieuhygiëne geeft experimentele bijdragen, CRM geeft bijdragen voor riolering van openbare openlucht recreatie-objecten en Sociale Zaken tenslotte financiert via de Aanvullende Werkgelegenheidssubsidies een groot aantal onrendabele rioleringprojecten. In schrille tegenstelling hiermee is voor afvalwaterzuivering in beginsel geen cent van de algemene middelen beschikbaar, hoewel het duidelijk is dat zuiveringswerken voor kleine kernen of dunbevolkte gebieden, waar lange en kostbare transportleidingen nodig zijn, evenzeer onrendabel zijn. De hoogte van de zuiveringslasten wordt dan ook sterk beïnvloed door dit soort, per gezuiverde inwoner-equivalent, bijzonder kostbare voorzieningen. Niettemin wordt het op zichzelf juiste beginsel van 'de vervuiler betaalt' door het rijk aangegrepen om geen enkele bijdrage uit de algemene middelen ter beschikking te stellen, hoewel bij de behandeling van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewaters in de Kamer door de minister van Verkeer en Waterstaat nadrukkelijk is toegezegd, dat het rijk zou bijspringen als de zuiveringslasten te hoog zouden worden. Als curiositeit vermeld ik, dat de minister destijds een bedrag van f 12,50 per inwoner-equivalent per jaar wel de grens vond. Volledigheidshalve moet hierbij wel nog vermeld worden, dat in heel enkele gevallen zuiverende water-schappen wel een Aanvullende Werkgelegenheidssubsidie in de kosten van zuiveringswerken hebben ontvangen, maar dat om onduidelijke redenen dit voor water-schappen nooit meer dan 50 % mag bedragen terwijl gemeenten, afhankelijk van hun financiële hulpbehoefte tot 95 % kunnen vangen.

Ik heb gemeend, bij de beleidsaspecten ook te moeten wijzen op het merkwaardige ver-

schil in financiële mogelijkheden bij het aansluiten van verspreide lozers op de riolering en bij de daardoor als regel nodig geworden zuivering van hun afvalwater. Het is duidelijk, dat het feit, dat rioleringen, zij het niet zonder moeite, maar wel zonder grote financiële consequenties voor de gemeentekas en voor de lozers tot stand gebracht kunnen worden, de met de zuivering van hetzelfde afvalwater belaste organen voor grote problemen plaatst en daardoor leidt tot een wellicht onverantwoorde stijging van de door de burgers en industrie op te brengen zuiveringslasten. Het is hard nodig, dat bij het beleid t.a.v. de onrendabele rioleringen van de aanvang af ook de consequenties voor de afvalwaterzuivering onder oog worden gezien.

Agenda

11 - 12 januari 1979, Delft: 31e Vakantie-cursus in drinkwatervoorziening 'drinkwaterwinning in breder verband'. Inl.: secr. vakantiecurssussen, kr. 375, Stevinweg 1, Delft, tel. (015) 783347.

13 t/m 16 februari 1979, Singapore: Asia Aquatech en Asia Aquatech '79 Conference. Inlichtingen: Europort Tentoonstellingen b.v., Waalhaven ZZ 44, 3088 HJ Rotterdam, tel. (010) 299655.

15 maart 1979, Den Haag: CHO Bijeenkomst 'Zoute kwel in Nederland'. Inl.: mw. W. Schaap, tel. (070) 851303.

9 - 10 april 1979, Delft: Vakantieleergang Corrosie. Inl.: Ned. Corrosiecentrum.

9 t/m 11 april 1979, Oxford: WRC congress 'River Pollution Control'. Inl.: WRC, Medmenham Laboratory, P.O. Box 16, Marlow, Bucks SL7 2 HD, England.

23 t/m 27 april 1979, Mexico City. Inl.: III Congreso Mundial Sobre Aprovechamientos Hidraulicos Comité Organizador, P.O. Box 19-434, Mexico, D.F.

8 - 11 mei 1979, Dordrecht: vaktentoon-ling 'Fabrieksefficiency'. Inl.: Tentech Internationaal BV, Waalhaven ZZ 44, 3088 HJ Rotterdam, tel. (010) 299655.

9 - 11 mei 1979, Basel: zesde Arbeitstagung IAWR.

15 - 17 mei 1979, Dortmund: symposium 'Künstliche Grundwasseranreicherungen'. Inl.: Dr. Karlheinz Schmidt, Institut für Wasserversorgung GmbH, Schwetel-Geisicke, 5840 Dortmund.

29 - 31 mei 1979, Basel: zevende Arbeitstagung IAWR.